

Esélyt az életnek

*„Bár most másfelé áll a szekér rúdja a világban,
de ez legyen a szekér problémája.”*

Visnyeszéplak Somogy megyében, Visnye község valamikori szőlőhegyén alakult, újraképzett település. Jelenleg a valamivel több, mint kétszáz lelket számláló falu lakosságának közel kétharmada gyermek. A városokból ideköltöző családok új életet leheltek a településbe. Nevezik öko-falunak, civilizációtól megcsömörlött értelmiségiek hobby-telepének... Egy időben nagyon népszerűek voltak a médiában, próbáltak turisztalánnyosságot kreálni a faluból.

Mindeközben a széplakiak közel negyedszázada élnek dolgoz minden napjaikat harmóniában a természettel, és erre törekedve társas kap-

csolataikban is. Erejüket, eredményeiket a közösségnek tulajdonítják. Nevelik, tanítják a gyermekeket saját iskolájukban, személyes példamutatásukkal. Ünnepeik nemcsak a hagyományok ápolásából, hanem azok megéléséből is táplálkoznak. Beszélgetőtársam Máté László, a Visnyeszéplaki Faluvédő és Kulturális Egyesület vezetője.

Berlik Mária: Arra kérlek, hogy mutasd be a visnyeszéplakiak közösségét!

Máté László: A nyolcvanas évek végén itt már csak pár házban gyűjtötték be a kályhát, többségében elhagyott, pusztulásra ítélt porták, parlagon maradt földek voltak. Azóta kisebb döccenőkkel, de megindult az élet újra. Családok költöztek ide a városokból. Gyermekek születnek. Nem a megélhetési gondok elől menekülők, hanem szabad választással a természet közeli életre vágyók, értelmiségiek, kétkézi munkás emberek döntöttek úgy, hogy itt kívánnak élni. Egy közösség akkor alakul jól, ha előbb az ember magát teszi rendbe. Ha rendezett emberek találkoznak össze azonos értékekkel, hittel és akár érdekekkel, akkor a közösség jól működik.

Első lépésben saját házuk táján legyen rend lelkiileg, szellemileg. És ha ez megvan, onnan már nem is kell szervezni, hiszen magától működik. Persze kellene „magok”, olyan emberek, akikhez kapcsolódhatnak a többiek. Amikor mi Piroskával, a feleségemmel Széplakra költöztünk, csak pár család élt itt. Néhányukat ismertük a Tánckörből. Azt gondoltuk, hogy azonosak az értékeink, a hitünk, s egy irányba tartunk. Ahogy telt-múlt az idő, egyre többen lettünk. A baráti társaságból egy falu lett. Egyre több elképzelés, más hit is megjelent. Úgy gondolom, hogy ez törvényszerű, a dolgok kinövik magukat. Néha ez fájdalmas, mert azt hiszi az ember, hogy barátok között van, ám nem biztos, hogy mindig mindennel tud, vagy akar azonosulni. Aztán elhozza az idő, hogy mindenkinek kell egy utat választania. Vannak olyan döntési helyzetek, amikor muszáj kimondani, hogy ez igen, az nem... Ám a segítség itt mindig a „szomszédban” van. A falu nem csupán egy településforma a mi esetünkben, hanem maga a közösség.

B. M.: Ha jól tudom, „östelepesnek” számítotok. Mi volt az a

Házépítés

motiváció, készítés, ami miatt a nagyvárosi életet feladtátok, és ide költöztetek ebbe a csöpp somogyi faluba?

M. L.: Feleséggel mindketten Pesten nőttünk fel. Szüleink falusi emberek voltak, de még a világra jöttünk előtt a fővárosba költöztek. Az én gyermekkoromban a hétvégi kirándulások édesanyámmal, a vadászatok apámmal, a Balaton mellett nagyszülőkkel töltött nyarak élménye meghatározó volt. Szabadság, levegő, állatok, növények...! A város más. Nyilván megvannak az előnyei is, de valahogy soha nem éreztem felhőtlenül jól magam. Aztán bekerültem a Műegyetemen alakult Tánckörbe. Molnár V. Jóska bácsi, valamint Pap Gábor szellemisége volt a meghatározó. Tágra nyílt szemmel hallgattuk a paraszti kultúra csodálatos világáról szóló előadásokat. Mélyen megérintett, amit ott tanultam. Azt gondoltuk, hogy milyen szép lehet egy olyan élet, ahol nincs külön szakrális és profán léte az embernek. Hogy tulajdonképpen minden szentség, amihez nyúl, és amit csinál. Vagyis, minden cselekedetüket úgy tudják végezni,

hogy az egy ima legyen. Csábító kép volt. Megfogalmazódott bennünk, hogy szép-szép, hogy ezt itt hallgatjuk, álmodozunk róla, vágyunk rá, de hát akkor miért is nem csináljuk? Ha nem jó nekünk az, ahogy élünk, miért nem változtatunk? Volt, akiben ez egészen tudatos volt, és volt, akiben inkább érzelmi alapon jelentkezett.

Mi talán ötödik családként jöttünk Visnyeszéplakra. Barátaink, ismerőseink 1990-ben fedezték fel az addigra már szinte teljesen elhagyott tanyavilágot a somogyi erdő közepén. Addigra a 600 lakosból már csak 36-an éltek itt. Mi úgy keveredtünk ide, hogy tánckörös barátaink meghívására Bányára jöttünk egy farsangi mulatságra, ahova a széplakiak lóháton jöttek át a „hegyről”. Beszélgettünk sokat, és meghívtak minket magukhoz. Nagyon kedvesen fogadtak minket, a látogatást többször is megisméltük. Egyre jobban éreztük magunkat itt, és Pesten egyre kevésbé. Elkezdtünk házakat nézegetni, és végül 1994-ben megvettünk egy romos épületet, amit apránként lakhatóvá tettünk. Teljesen irreális döntést hoztunk, hiszen pénzünk nem volt, ám már családként, pici gyerekekkel új életet kezdtünk.

B. M.: *Visszagondolva mi állt a döntésetek háttérében? Menekülés az urbánus létől, vagy kalandvágy...?*

M. L.: Nem. Semmiképpen. Kertes házban éltem Rákospalotán, a beton nem nyomott agyon. Egyszerűen úgy éreztem, hogy itt otthon vagyok. Apámat lehívtam, hogy megmutassam neki, mit találtam. Egy gyöngyszemet! Vadregényes környezet, közepén egy kis tisztás eperfával. Mesébe illő. Apám nem így látta. Ő egy romos házat látott, gazzal benőtt, szeméttel teli elvadult udvart. Villany nem volt, az utcában sem. Az út járhatatlan, iskola nincs, bolt nincs. Könnyű kitalálni, minek nevezett, és nem viccelt. De mi Piroskával belevágtunk. Eleinte Pesten dolgoztam fafaragóként. Amikor összejött egy kis pénz, vettem egy ablakot. Lassan ment, apránként. Villany még két évig nem volt, kézi szerszámokkal dolgoztunk. Kitisztítottuk a területet, elkészült egy szoba, és akkor leköltöztünk. Voltak problémáink, amiket meg kellett oldani. Nincs két egyforma nap. Ami állandó, az a munka és a család. A házasság olyan, mint a házépítés. Mikor azt hiszed, a végére jutsz, kezdjük előlről, hiszen

Iskola

mindig van mit javítani, szépíteni. Ezt választottuk, és nem bántuk meg.

B. M.: *Honnan jött az egyesület megalakításának ötlete?*

M. L.: Amikor már voltunk néhányan, sőt jó páran, akkor szembe kellett nézni azzal, hogy a gyermekek száma is igencsak jelentős lesz az évek múlásával. Akkor már nekünk is voltak iskoláskorú gyermekeink. Az ő iskoláztatásukat meg kell oldani! Vannak iskolák viszonylag közel, ahova bejárhatnának, de a mi álmunk egy olyan oktatási forma volt, ahol a családban látott mintát, értékrendet képviseli az iskola is. Azt szeretnénk volna, hogy a gyerekkorukat gyerekként éljék meg legalább az általános iskola végéig. Ez volt a cél – és egy nagyon küzdelmes út eleje. Hivatásokat jártunk, kérvényeket írtunk. Segítséget nem, támadásokat annál inkább kaptunk. Az alternatív oktatási formákat is végignéztük, tanulmányoztuk, de teljes azonosítást sem a Montessori, sem a Waldorfi oktatással nem tudtunk vállalni. Végül abban maradtunk, hogy ez egy sajátos helyzet, és a tanyasi iskolák összevont osztályainak mintájára mi magunk kell, hogy létrehozzuk az iskolánkat. Megalakítottuk a Visnyeszéplaki Faluvédő és Kulturális Egyesületet. Hosszú évek kilincselése után elértük, hogy engedélyezzenek itt egy iskolát olyan módon, hogy kihelyezett tagiskolaként működjünk. A faluházat átalakítottuk úgy, hogy a különböző hatóságok számára is megfeleljen. A tanári kar tagjainak ragyogó embereket nyertünk meg. Kivétel nélkül csodálatos, elkötelezett pedagógusok, mint a hedrehegyi Böhm tanító bácsi, aki a gondviselés ajándéka volt nekünk. Őriási lélekkel állt neki az oktatásnak. Évekig, haláláig okosította az alsó tagozatot. A felső tagozatot tanító szaktanárokkal is szerencsénk volt. Gyakorlatilag az itt élő családokból

Harangtorony-építés

kikerült a teljes tanári kar. Az elméleti képzés mellett gyakorlati oktatás és művészeti nevelés is folyik. A mi gyerekeink nem csak könyvből tanulják a természetismeretet. Minden évben záróvizsgát tesznek, és nem kell szégyenkezniük. A városba kerülve gimnáziumba járnak fiaink, lányaink, valamint már több egyetemistánk is van.

B. M.: *Felnőttként hoztatok egy döntést. Szülőként küzdöttetek azért, hogy a gyermekeitek olyan közegben nőjenek fel, ami építi lelküket, óvja a gyerekkorukat, erős alapokat adva csiszolja szellemüket. Mindezt a természettel harmóniában. De hogy élük ezt meg a gyerekek? Nem voltak kellemetlenségeik kikerülve a „burokból”? Hogyan kezelték a városi környezet sokszor felszínes, külsőségek alapján értékelő, ítélező világát? Hiszen nem voltak trendi, menő cuccaik...*

M. L.: Nyilván ez más közeg, mint a lakótelepek világa. A gyerekek a nap nagy részében együtt vannak. Tanulnak egymástól, és ők maguk is tanítanak. Vannak már nagyobb gyerekekkel ide költöző családok is a közösségünkben, és

én nem látom, hogy rosszul éreznék magukat köztünk. Előfordult, hogy kamaszként kollégiumba kerülve nehezebben ment a beilleszkedés. Furcsának találják őket. Két leányom Pécsen tanul, kollégisták. Kisszoknyásnak és nagyszoknyásnak hívják őket, mivel csak ők hordanak szoknyát. Nálunk ez természetes, a kislányok ebbe nőnek bele. Azt látják, hogy az édesanyjuk, a falu asszonyai szoknyások. Feleségem azt vallja, hogy a leánynak olyan a szoknya, mint virágnak a szirma. A virág szirm nélkül, a leány szoknya nélkül nem lehet teljes.

Sok mindent tudnak, amit a városi gyerek nem. Két világban kell helytállniuk, s teszik ezt sikeresen. Ez most egy extrém világ, ahol a normálist látják furának. És most nem a szoknyáról beszélek. Jönnek hozzánk sokszor látogatók, akik ránk csodálkoznak. Van, aki úgy érzi, a mennyországba csöppent és van, aki bolondnak tart minket. És én is elcsodálkozom. Hiszen mi a különleges abban, hogy mi nem mérgezzük a földet, óvjuk a vizet? Családban élünk, mindenkinek megvan a feladata. A gyerekek-

nek is. Hét éves korukig semmi nem kötelező, persze besegíthetnek tudásuk, képességeik szerint. Hétéves koruk után önálló, saját feladatot kapnak koruknak megfelelően. Van, aki a tűzfáról gondoskodik vagy vizet hord. Ellátja az állatokat, hisz van belőlük egy pár minden családban. Szárnyasok, birkák, malacok, tehének, lovak, néhol kecske. A mi gyerekeinknek is vannak állataik, akikről gondoskodni kell. És nem számít, hogy milyen az idő, milyen napot írunk, vagy esetleg fáradtabbak. Az állatot etetni kell, tiszta vizet hordani neki, istállót, almot takarítani. Nagy szó az egy család életében, amikor a gyerek felkerül a „macska-asztaltól” a nagyokhoz étkezni! Azt jelenti, hogy már ő is dolgozik, feladata, kötelessége van és joga lett a „nagyok” között ülni. A szabadidőt megbecsüljük, egymással töltjük. Nem a sorozatokhoz igazodik az életünk, és barátságot sem a virtuális világban kötünk. Szerintem ez a normális, bár most másfelé áll a szekér rúdja a világban, de ez legyen a szekér problémája.

Mi arra bízattjuk a gyerekeket, hogy olyan utat válasszanak, ami boldoggá teszi őket. Ha tanulni akarnak, tanuljanak. Lényegtelen, hogy autószerelő lesz vagy agy-

sebész. Törvényszerű a kirajzás, hiszen a termőföld véges, egy idő, bizonyos népességszám után már nem tudja ellátni az itt élőket. De hiszem, hogy az itt felnövő gyerekek bárhol megállják a helyüket. A lényeg, hogy szeressék felnőttként is azt, amit csinálnak. Bátorítjuk őket, hogy minél több ismeretet szerezzenek, nyelveket tanuljanak. Aztán az majd az ő felnőttkori döntésük lesz, hogy a sok tanult, tapasztalt ismeretet hogyan használják, milyen utat választanak.

B. M.: Hogyan élitek meg a társas kapcsolatokat, miről szólnak az ünnepeitek?

M. L.: Visszanyúltunk a hagyományokhoz, és megpróbáljuk beemlíni őket a mai életbe. Ez segít felkészülni az ünnepre, azt teljes értékén megélni egyéni és társas szinten is. Például kezdetben csak mi, felnőttek betlehemeztünk. Összeálltak a férfiak, szétszöttük a szerepeket, aztán jártunk házról házra. Persze nem volt sok ajtó még az elején, ahova bekopogtathattunk, ám mélyen megérintett mindenkit, legyen az betlehemes vagy vendégváró gazda. Idővel, ahogy a gyerekek cseperedtek, őket is bevontuk, és most már több betlehemes csapat is útra kel advent

idején. Most éppen egy passiójátékot próbálunk Húsvétra. Tartjuk a böjtöt, mert ha annak vége, akkor értékeljük igazán a mulatságot. Kell ez a kontraszt. Ugye templomunk nincs, a plébános jár ki havonta egyszer-kétszer. Próbálkozunk bejárni misére a szomszédos településre, de az nem működött, hiszen felénk az időjárás nagy úr, könnyűszerrel felborítja az ember terveit. De igényünk, szándékunk volt a lelki élet teljes megélésére, és Istennek hála, püspöki engedéllyel polgármesterünket, Fűszás Balázst kinevezzék akolitusnak. Hosszú évek óta húsvét előtti csütörtökön utolsó vacsorára gyűlünk össze, általában nálunk. Ilyenkor igeliturgia van, a tükröket letakarjuk, felolvassuk az evangéliumot. A polgármester megmossa minden férfi lábát, én pedig az övét. Keresztútjárást is tartunk. Akik végig viszik velünk a keresztet – ami nem valami díszes jelkép, hanem rönkfából ácsolt, súlyos kereszt –, azoknak biztos, hogy maradandó élmény és emlék lesz ez az út. Előtte virrasztás, böjt. Az út végére a tartalékok kimerülnek, de pont erre van szükség ahhoz, hogy egy magasabb szinten tudja az ember megélni az ünnepet.

A szakrális, egyházi ünnepeken kívül persze vannak egyéb közösségi, művelődési alkalmaink is. A fiatalok minden szombaton öszszegyűlnek a faluházban. Játsszanak, zenélnek, táncolnak. Színházba is eljárunk. Ilyenkor összeszerveződünk, és telekocsi rendszerrel utazunk a városba. De Szennába is így jutnak el a gyerekek művészeti iskolába, vagy a nagyobb bevásárlásokat is így oldjuk meg. Vannak a faluban, akik színjátszással is próbálkoznak. A nemzeti és az egyházi ünnepeket közösen ünnepeljük. A fiatalok között többen tanulnak népzene. Összeálltak, alakítottak egy bandát és több mulatságban már ők muzsikálnak. De van filmklubunk is. Táboroztatunk, ahol

Rendezvény

Pünkösöd

Bariska Gábor irányításával a gyapjú feldolgozását lehet megtanulni a birka nyírásától a nemezelésig. Jómagam több mesterségképzést szerveztem pályázati támogatással, pl. kályhás, gyümölcsész, bőrzés, fafaragás, vagy tejfeldolgozás. A lányaink, asszonyaink varrnak is. Pünkösdkor csuda szép piros szoknyák színesítik a falut. De összefogunk akkor is, ha valakinek segítségre van szüksége. Ha gyermek születik a faluban, akkor a hagyomány szerint hat hétig a többi család gondoskodik a babázókról, látja el étellel az egész családot. A faluházat együtt újtottuk fel, s minden évben kimeszeljük. Telente van több időnk a tanulásra is. Előadókat hívunk, mi magunk is felkerekedünk egy-egy számunkra fontos előadás kedvéért. Gyakran összegyűlünk, beszélgetünk.

B. M.: A közösség alapeleme a család. Ha jól értem, a tágabb közösségeitek, a falu összetartó ereje a környezet, a természet tisztelete. Milyen üzenetek van a világnak, mit raktok a gyermekek tarisznyájába útravalóként?

M. L.: Felelősek vagyunk a Földre. Az életnek tovább kell mennie és látjuk a veszélyt. A technológiai fejlődés, az emberi nemtörődomség, a környezet szennyezése, a kulturális, szakrális értékek leépülése súlyos problémához vezet minden szinten. Most a kegyelmi

időt éljük. Aztán, mint az iskolában, véget ér a tanítás. Vizsgáznunk kell! S eldől, ki marad talpon. Az élet különböző területein számos zsákutcával találkozhatunk, és az emberiség az önpusztító próbálkozásai során betévedt ezek egyikébe. Teremtett lények vagyunk, akár egy fa, vagy virág. Csak mi többet kaptunk, amivel élni és nem viszszaélni kell. Feléljük az életterületet ahelyett, hogy bekapcsolódnánk a teremtésbe. Ha valahol él az ember, akkor az a kötelessége, hogy gazdagítsa, többé tegye azt a területet, ahol él. Aki, vagy ami nem működik együtt a természettel, azt a természet előbb utóbb leselejtezi. A dolog lényege, hogy az őseink ezt tudták, de ez a tudás az idők folyamán elveszett. Alaptörvény, hogy

csak annyit veszek ki, amit vissza is tudok tenni. Most az van, hogy annyit veszek el, amennyit csak bírok. Azt kellene belátni, hogy a hipermarketben sem lesz élelem a polcokon, ha a föld termőképzetelenné válik. Ha elpusztulnak a méhek, elpusztul a világunk... és ebben mindenkinek megvan a felelőssége. Az nem perspektíva, hogy akárhány évtized, esetleg évszázad múlva, amikor elsivatagosodik a Föld, mi itt, Széplakon, esetleg pár évvel tovább húzzuk. Előre kell gondolkodni és tenni is azért, hogy ez ne következzen be. Mi is két évre előre gyűjtjük a tűzifát, hogy kiszáradjon, mert a nedves fa tönkreteszi a kályhát. Látunk a világban elsivatagosodott, valaha, pár száz éve gazdagon termő földeket és látunk oázisokat a pusztában, amit tudással hoztak létre. A túlélés nem pénz kérdése, ez emberi döntés kérdése!

B. M.: Ahogy hallgatlak, kavarnak bennem az érzések. Szavak is formálódnak, de kimondani őket nincs merszem. Hiába is igyekeznék választékosan, bölcselkedve összefűzni mondattá a gondolataim, valahogy hamisnak, nem ide illőnek érzem őket. Így csak annyi marad: Köszönöm. Ígérem, vigyázok a méhekre!

MÁTÉ LÁSZLÓ LEVENTE a Visnyeszéplaki Faluvédő és Közművelődési Egyesület elnöke, faszobrász. Az Örökség Népfőiskolán néprajz, őstörténet és mitikus történet témában képezte magát. Több mint húsz éve tanít fafaragást a Magyar Hagyomány Műhelyben, előadásokat tart egyetemeken. Képzéseket, táborokat szervez. 2012-ben munkásságáért megkapta a Babó Antal Társaság kitüntetését. 1996 óta él családjával Visnyeszéplakon. Hat gyermek édesapja. Gazdálkodó, a helyi közösségi élet egyik vezetője. Egyesületük a művelődési, természetvédelmi és ökológiai gazdálkodásra és nevelésre nagy hangsúlyt fektet, a tanyasi iskolák mintájára alapfokú oktatást biztosít a falu gyermekeinek.

BERLIK MÁRIA több mint három évtizede aktív résztvevője Somogy megye közművelődési életének. Diplomáját 1989-ben Pécsen, a JPTE magyar-népművelés szakán szerezte. 1983-tól Kaposvár művelődési központjában dolgozott a közösségi művelődés számtalan területén. Öt évig a Somogy Megyei Művelődési Központban, mint módszertani munkatárs és több amatőr művészeti ágazat gondozója tevékenykedett. 2000-2013 között a kaposvári Együd Árpád Kulturális Központ közművelődési munkatársa, fesztiválszervező, a Kaposvári Egyetem andragógia, művelődésszervező és kommunikációs szak szakmai gyakorlatvezetője. 2013 november 1-től a Nemzeti Művelődési Intézet Somogy Megyei Irodájának módszertani referense. 2017. januárjától az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Kft. munkatársa.